

ДИФТЕРИЯ ГЕМӘС САГЛХМН

Дифтерия гисн—бичкн куу-
кд болвчн, ик улс болвчн
йилгъл уга бвдлг, күчтә күнд,
хальдврта гем.

Кезәнә, урд цагт, дифтерия
гидг гем, маалыг, хар яр,
цешг гемлә әлл ик аюл үзүл-
дг бәәсмн. Дифтерия гемиг
көнәдлг микробн, микроско-
пар хәләхлә—модна зоргьсна
бәәдлтә, бичкн-бичкн хорхас.
Дифтерия гемин хорха, күүнә
таньнад болн хоолд наалдад,
борнъху-пәәвр бнъгтә шархс
гарад, хол хавдана. Терүнлә-
рн хамдан дифтерия гемин
микроб токсин гидг хор
гәад, цуг махмуд-цогциг хор-
дагәад, толгән экнд, бббр-
зүркнд болн элкнд буугәад,
ашнъ му болад чигн одна.

Болв бдгә цагт, дифтерия
гем, 70-75 жил урд бәәснлә
әдл әәмшгтә гем болдж медгд-
дгән уурв.

Советск Союзд, цуг бичкн
күүкдг эрк биш саглврн тә-
рә тәрлг учрар, дифтерия ге-
мәр бвдлгән икәр багәрв,
зәрм газрарн нам уга кегдв.

Дифтерия гемлә шунмгә-
гәр ноолдхин тблә, дифте-
рийин хальддг хаалгынъ, тер
гемин янзынъ болн гемиг
ягәдж сбрхг үүдинъ, цуг олн-
әмтн меддж авх кертә.

Дифтерия ягәлж хальддв?

Дифтерийәр гемтә күүнә,
эс-гидж, бийнъ гем уга, болв
гемин микроб цогцидн бәәдг
күүнә хооласнъ гарсн хәнәд,
нүлмс, нус дахдж, нүлдн үзгд-
дго гемин бичкн хорхас гар-
дм, тедн тарад әмтнд халь-
дадж, гем бгнә.

Эн гем нургәдлж агьарар
дәврдж ирнә. Гемтә күн күүн-
дхлә, нәйтгьхлә, хәнәхлә,
нүлмс дахдж дифтерийин мик-
робс агьарт делград, агьариг
хордана. Эрүл күн эн агьариг
кииләд, бийинъ цогцидн ге-
мәс харсн чигә чидл уга бол-
хла, дифтерийәр эрк биш
гемтдг збвтә.

Нег ор-дер деер унтхла,
нег альчурар арчхла, нег са-
вас хот уухла, дектрмүд,
күүкд наадлг наадгәас дахад,
тедү мет умсдхлә, гар атхл-
ддж мендлхлә, дифтерия гем
хальддг збвтә.

Дифтерийин микроб кууна
махмуд-цогцид шиньград, кемр
тер цогц сулхи, гем хальдм-
гә болсн цагт, дарунъ делг-
рдж, цбкн хонгин дунд цуг
махмуд-цогциг гем дардж
авна.

Эн гемин ямаран чигә күн-
дәр болн ямаран янзтагәр
давхнъ, гемтсн кууна цогцас,
тер дотр йилгәән, күүнә нервн
системин бәәдләс медгднә.

Дифтерия гемәр бвдлгән
цаг-цагин ирлцлгәнлә залгәл-
дата: цуггарагәаснъ икәр намр-
ин болн үвлин цагт эн гем дел-
грснъ темдлгднә, хаврар болн
зуна цагт болхла, гемтлгән
айдун болна.

Дифтерийәр гемтсн цуг әмт-
нә 90 процент шахунъ бичкн
күүкд болдж темдлгднә, ик
улс цббнәр гемтнә. Цуггара-
гәаснъ икәр нег настагәас
авн дөрвн наста күртл бичкн
күүкд гемтдгнъ тодлгдв, бичкн
күүкд гарсн бдрәсн авн чигн
гемтдг йовдл бәәнә.

Дифтерийәр гемтсиг ягәлж
медхмб?

Гем эклдж ирхләрн, кууна
чинән алдрад, махмуд булрдж
одсн мет үгдрәд, икәр толгәа
бвдләд, хотд дурн уга болад,
ббблцн күрәд, ббблджүләд,
темдгән медүлнә. Гемтсн күн
икәр халу-дурәд, цәнъкигәад,
аргьнъ тасрна. Танънанъ
улагәад, хоолин күүки хавддж
икләд, борнъху-пәәвр бнъгтә
шархс гарна. Гем цааран-
днъ делгрхләрн дифтерийин
түглгән танънагәас хоолур
орад, дифтерийин круп гидг
әәмшгтә бәәдлд хүврнә, тиг-
ддж хүврсн темдгнъ, хол сб-
блнътдж шингәд, ббркр дуу-
гәр хәнәлгәад медгднә.

Дифтерийин круп гидг ге-
мәр гемтсн күүнд, кемр цаг
түдәл уга эмнлггәнә дөнъ эс
бгхлә, гемтә күн бахлурнъ
бооглад, бүтәд, муурдж одхмн.

Дифтерия гем хамрт буусн
цагт, гемтә күүнә хамрас ум-
крсн му унртә, цусвксн, бткн
шар нусн гарна.

Бичкн күүкдин замрас ним
бнъгтә нусн гархла, эк-әцкнъ
саглх збвтә, дифтерия гем
эмндг шишлинъ әмчд цаг тү-
дәл уга үзүллж, гемтә-гем
угагынъ илдкдж авх збвтә.

Бичкн күүкдин нүднд, чик-
нд, махмудин арснд болн ки-
снд дифтерия хәлдлгән цбн.

Дифтерийиг илгәдж медл-
гән амр биш.

Дифтерия гемәр гбнъгнәр
чигн, дундин тиим күндәр,
нам күндәр чигн гемтдмн.
Күүклин наснъ багъ болх
лутман, гем күндәр ирнә.

Гемтсн куукидг цаг түдәл
уга больницд кевтүләд, диф-
терийин бмнәс эмнлггә эклх
кертә, тинм эмнлггә кехлә,
түрун суткдан тусан күргснъ
ил медгднә: тер цагт гемтә
күүкдин цуг бәәдл ясрад,
бийнъ чаньгьрад, хот уух ду-
рнъ күрәд, 2-3 сутк болсна
хббн танънанъ шархас цевр-
дәд, кемр гем үдлд уга болсн
цагт, хойрдгч долан хонгиннъ
сүүләр, күүкд йосндан эдлг
збвтә.

Дифтерия гем кууна оошгт,
зүркнд, цуг мбчд, танънад
болн киигәән авдг суцид ши-
нъгрдж, үдлд бгнә. Тингддж
үдлтәгәяр эн гем ирхләрн,
ашнъ му болад, гемтсн күн
хорад чигн одна. Эн гем куу-
нә бббрд шиньгрдж үдлдгнъ
йилгәән ик.

Дифтерия гемиг үдлд уга-
гәр давулхин кергт болн
шунмгәгәр эмнхин тблә,
дифтерийин бмнәс кедг сыво-
ротк гидж бәәдг мбн, энүгәр
эмнлггә цагланъ, чикәр кесн
хббн, гемиг генткн таслдж
зогсагәад, дифтерийәр гемтсн
күн дарунъ эдлгд збвтә.

Дифтерийин бмнәс кедг сы-
вороткиг эртәр эклдж кех ду-
тман, гем үдлд уга шулугәр
эдлдж, ашнъ сән болна, гемтә
күүг эмнлггән эрки биш эм-
чин гардврар болн селвгәр
кегдх збвтә. Эн гемиг эмнхд
пенициллин, сульфамидин пре-
паратс, аскарбинов болн ни-
катиновая кислотас, глюкоза

болн нанъ чигн талдан эмс
бас орлцулгднә.

Зәрмдән, дифтерийин круп
болсн цагт, гемтсн күүкдин
бахлурнъ бичә бәрлгтәхә ги-
гәад, хоолднъ тбмр сурул
тәвгднә, эс-гидж хоолднъ опе-
рац кегәад, гемтә күүкдин
әм аврна.

Дифтерийәр гемтсн күн эрк
биш ордан кевтдж әмнүлх
кергтә, шишлинъ хәләвр керг-
тә, шимтә, оли-зүсн, витамин
икәр орлцсн хот кергтә.

Бийснъ гем уга, болв эврәннъ
цогцидн дифтерия гемин мик-
робта улс(бациллоноситель) ик
әәмшг үзүлнә.

Чикәр эмнлггә кеснә хббн
дифтерия гемин микробта
улс дарунъ эдгәд, дифтерийин
микробас сулдцхана.

Дифтерий гемәс ягәлж саг-
лхмб?

Дифтерий гемәр бвдлгәнд
күүнә махмуд-цогци бәт, хә-
лдвртә гемин бмнәс ноолддж ча-
дм чидл бәәхлә, туунәс ик чинр-
тә юмң уга. Тер тбләд, күүц
шимтә, витамин икәр орлцсн
хот уух кергтә, цевр агьар
киилх, герән цевр-цеврәр бәрх,
эврән бийән цеврәр хадгьлх
(гаран савнъгар угәадж, бдр
болгән кблән угәах, хамр ар-
чдг альчурта, салу гар арчдг
альчурта бәәх кергтә).

Дифтерийәр әмтн гемтсн ге-
рүр бичкн күүхд тәвхмн биш,
гем уга күүкдг, гемтә кууна
бәрджәсн дектрмүд, наадгәас
болн сав-сарх бгхмн биш.

Кинод, театрт, магазинд болн
талдан чигн оли хурсн гәзрт
бичкн күүкд бийләрн авч ол-
хмн биш, тинм гәзрт хәлдвр-
та гем авх әәмшг данъгин бәә-
дг мбн.

Дифтерийәр гемтә күн эрг-
ндән бәәх улст ик әәмшг үзү-
лнә, тер учрар гемтә күүг эрк
биш больницд кевтүлдж, бәәсн
геринъ, хувшинъ, кевтсн
ор-деринъ, альчуринъ, хот
ууджасн савинъ цугтнъ цевр-
лх кергтә (хлороминәр цевр-
ли, буслгьхмн).

Бийнъ гем уга, болв цогцидн
дифтерийин микробта улсиг, кү-
циднъ эмнүлдж эдггнъ бичкн
күүкд бәәдг учреждениед, хот-
хол бәәдг гәзрт, әд-таврн ма-
газинд, кир угәадг, хувцүйдг
гәзрт кодлгүлх збв уга.

Дифтерия гемлә ноолдхд,
бичкн күүкдг 6 сартагәасн авн
12-та күртлнъ эрк биш йосар ба-
трдсн, дигтә болзгәсн цагланъ
дифтерийин бмнәс тәрә тәрл-
гән ик тусан хальдана, эн ге-
мәр бвдлггәи темдгтәгәяр ба-
гьрулдж, гемнсн цагт гем гб-
нъгнәр лавна. Дифтерийин
бмнәс тәрә тәрхлә цогц-махмуд
батрдж, эн гемәр цааранднъ
хальдмдж уга болгәна.

СССР-т дифтерия гемин бм-
нәс сбрүд бггч тбрмүдин да-
ран, кемр олн-әмтн шунмгә-
гәр орлцсн хббн, эн гемиг
уга кехнъ лавта.

И. КАЦ,

Ставропольск крайнн санәпид-
станцин эмч.